

Plan van aanpak “Van Oerbos tot Hooiland” en restauratie hooibergen 11 en 12

HooiDelta het grotere kader

Hooi (gedroogd gras) was tot in vorige eeuwen van grote betekenis. Grote delen van Nederland ontwikkelden zich tot weidegebieden c.q. hooilanden. Niet alleen koeien eten gras en hooi, maar ook paarden. Paardenkracht was tot de invoering van de stoommachine en de benzinemotor een economische factor van belang. Hooi was lange tijd de benzine van nu.

“Van Oerbos tot Hooiland” wil de natuurhistorische ontstaansgeschiedenis en de ontwikkeling van de hooilanden en hooicultuur van de IJsseldelta inclusief de hooiboeren, onderzoeken (o.a. paleoecologisch) en communiceren.

Hooiopslag gebeurde tot in de zeventiger jaren van de vorige eeuw in **hooibergen**. De hooibergen zijn in onbruik geraakt en verdwijnen in snel tempo. De kennis van dit bijzondere agrarische erfgoed wordt op deze site bewaard en uitgedragen via het digitale “Nederlands Hooiberg Museum”.

Ook wil HooiDelta informatie geven over het enige nog in Nederland overgebleven cluster met hooibergen in Hasselt. Door middel van **herinrichting van het hooibergenterrein in Hasselt** kan deze cluster voor de toekomst bewaard blijven en een nieuwe betekenis krijgen. Via de bovengenoemde drie lijnen ontstaat een compleet beeld van hooicultuur, hooibergbouw en ontwikkeling van het (hooi-)landschap in Nederland in het algemeen en de IJsseldelta in het bijzonder. Er is een masterplan opgesteld dat laat zien hoe de vervallen cluster van Hasselter hooibergen bewaard kunnen worden door ze een nieuwe toekomst te geven. (behoud door ontwikkeling).

HooiDelta bestaat uit een drietal delen, t.w. Van Oerbos tot Hooiland, Nederlands Hooiberg Museum en Herinrichting Hooibergenterrein Hasselt. Deze drie delen, hoewel verschillend naar hun doel en karakter, moeten elkaar versterken.

HooiDelta vindt plaats in een groter verband van gebieden, ontwikkelingen en organisaties. Wij streven naar optimale samenwerking en samenhang.

Vanuit bovenstaande gedachten strategieën en plannen opgesteld voor de drie deelprojecten die, zoals gezegd, elkaar versterken.

In het onderstaande is het deelproject “Van Oerbos tot Hooiland” en de restauratie van de hooibergen nummer 11 en 12 uitgewerkt.

Van Oerbos tot Hooiland:

Een verhaal over de IJsseldelta en hun bewoners

Het succes van de IJsseldelta als weidebied en hooiproducent heeft te maken met de specifieke bodemeigenschappen. Welke waren dit en waarom zijn deze hier aanwezig. Ook wordt het succes verklaard door de mensen die het gebied ontgonnen en in cultuur brachten. Hoe was deze ontwikkeling door de eeuwen heen. Welke type

boeren/ondernemers ontwikkelden zich hier. Hoe organiseerden zij hun bedrijven. In de oogsttijd waren er vele handen nodig het hooi droog binnen te krijgen. Er kwam hulp uit Duitsland: de z.g. hannekemaaiers kwamen met hun zeis over de schouder te hulp. Een ander punt was het vervoer. Hoe transporteerden zij hun hooi naar het westen evenals naar Engeland en Frankrijk. Moesten daarvoor geen weteringen worden uitgediept en kanalen worden gegraven? Kortom: *een veelheid aan vragen die op (wetenschappelijk) onderzoek rechtvaardigt.*

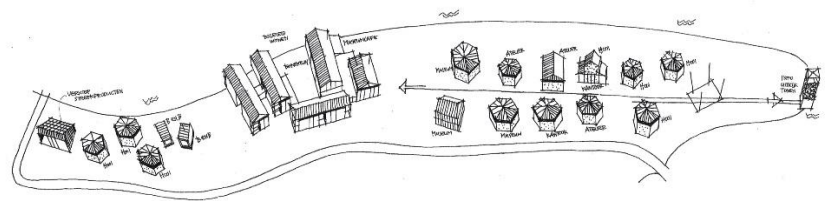
Dit onderzoek kent twee invalhoeken: de fysieke en de immateriële. Het fysieke aspect vraagt onderzoek naar o.a. de archeologische en paleoecologische aanwijzingen van de hooiwinning.

Het immateriële aspect vergt onderzoek naar landbouwgeschiedenis en cultuur en taal van de bewoners.

Restauratie hooibergen nummer 11 en 12

Zoals al gezegd, bevindt zich aan de rand van Hasselt de nog enige Nederlandse cluster met hooibergen van stadsboeren. Deze cluster heeft cultuurhistorische waarde. Een masterplan met ideeënschetsen voor restauratie en herbestemming van de hooiberg en herinrichting van het terrein is in 2016 opgesteld.

Op het westelijke deel worden de nog bestaande hooibergen gerestaureerd en op de lege plekken historische hooibergen teruggebouwd. Een deel van de hooibergen krijgt de oorspronkelijke functie van hooiopslag terug. Een ander deel krijgt een nieuwe functie, bijvoorbeeld hooiberg museum.

“Het Nederlandse Hooiberg Museum” dat in digitale vorm bestaat (www.HooiDelta.nl), wil zich in Hasselt namelijk als fysiek museum vestigen.

Het is belangrijk om met de restauratie daadwerkelijk een begin te maken. Dit kan door de hooibergen nummer 11 en 12 in het kader van dit project te restaureren.

Deze restauratie zal als voorbeeld dienen voor de restauratie van de andere nog te restaureren hooibergen. De wijze waarop dit plaatsvindt en de voorbereiding ervan zullen worden gedocumenteerd. Het resultaat zal in de vorm van een handleiding op www.HooiDelta.nl worden geplaatst.

Resultaten

Van Oerbos tot Hooiland

Dit deel van het project resulteert niet alleen in een wetenschappelijk publicatie, maar in ook in andere “producten” die het verhaal interessant en toegankelijk maken voor een breed publiek, het onderwijs, recreanten en toeristen en niet te vergeten de inwoners van de IJsseldelta zelf. Belangrijk bij de totstandkoming van het project is de inzet van www.HooiDelta.nl. Na afronding van het project zal de site het webmuseum “Van Oerbos tot Hooiland” herbergen. Ook zijn deze onderzoeksresultaten van belang voor verdieping en verbreding van het (fysieke) Nederlands Hooiberg Museum in Hasselt. In het webmuseum en het fysieke museum moet niet alleen de hooiberg centraal staan, maar ook het ontstaan van de weidebouw vanaf de oertijd evenals de hooicultuur door de eeuwen heen. De onderzoeken moeten de inhoud opleveren voor klankbeelden en films. Interviews met traditionele en moderne (hooi-)boeren zullen het verhaal verlevendigen. Nazaten van “hannekemaaiers” zullen ongetwijfeld het nodige te vertellen hebben over werkomstandigheden, maar ook over relaties met de autochtone bewoners. In Verhalencafé’s kan de “Oral history” worden verteld. Theatervoorstellingen kunnen hierop worden geïnspireerd en is het niet voor de hand liggend om locatietheater met “hooiverhalen” aan het jaarlijkse Hasselter “EUI-FEEST” toe te voegen.

Restauratie hooibergen nummer 11 en 12

Dit resulteert in twee herstellende hooibergen, die beide voor hooiopslag zullen worden gebruikt.

Samenvattend:

1

Bij de uitvoering van dit project zal de website www.HooiDelta.nl worden benut om met deskundigen en een breed publiek, onderwijs, deskundigen en bestuurders te informeren en te laten participeren.

2

de onderzoeksresultaten zullen, behalve in rapportvorm, ook worden gepresenteerd in artistieke scenario’s voor klankbeelden, documentaire films en theaterstukken.

3

De website www.HooiDelta.nl zal worden uitgebreid met het digitaal museum “Van Oerbos tot Hooiland”.

4

Met de daadwerkelijke uitvoering van restauratie en herinrichting van het hooibergenterrein wordt een belangrijke stap gezet: twee in oude luister herstellende hooibergen die als hooiopslag hun oorspronkelijke functie terug krijgen. Op basis van de restauratie wordt een handleiding gemaakt, die via de website zal worden gecommuniceerd.

Doelgroepen

Breed publiek: inwoners, recreanten en toeristen.

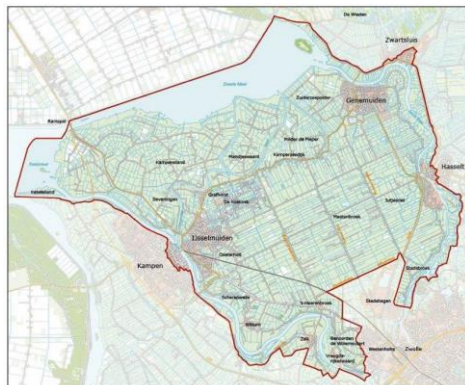
Onderwijs

Deskundigen: o.a. wetenschappers, wetenschappelijk onderwijs, erfgoedadviseurs.

Bestuurders en beleidsmakers.

Agrariërs.

Hooibergbouwers en –restaurateurs.

Producten

Het project mondt uit in producten:

- (1) Een wetenschappelijk rapport getiteld '*Van oerbos tot hooiland: landschap, geschiedenis, cultuur en ecologie van de hooiwinning in de IJsseldelta*' waarin de resultaten van het inventariserende onderzoek van de landschapsgeschiedenis, archeologie, ecologie, sociaal-economische geschiedenis en cultuur van de vroegere hooiwinning in de IJsseldelta op wetenschappelijk verantwoorde wijze, maar voor een bredere groep van geïnteresseerden goed leesbare en rijk geïllustreerde wijze worden uitgewerkt. Het rapport wordt via het webmuseum "Van Oerbos tot Hooiland" verspreid.
- (2) Een multidisciplinaire database van digitale afbeeldingen van landschap, geschiedenis, cultuur en ecologie van de hooiwinning in de IJsseldelta, bestaande uit historische kaarten, historische foto's, actuele landschapsfoto's, schilderijen, tekeningen etc. Dit alles te benutten voor website en museum.
- (3) Adviezen over en bijdragen aan de inhoud van het museum. Dit zijn 3-D animaties van historische landschappen; beeldmateriaal en verhalen en ideeën voor presentaties in het museum. Ook worden verhalen aangereikt voor documentaires en locatietheater op het hooibergenterrein. Verder worden voorstellen gedaan voor het opzetten van Verhalencafé's in het museum en elders in de IJsseldelta.
- (4) De inhoudelijke begeleiding en uitvoering van enkele Verhalencafé's over de hooiwinning in de IJsseldelta.
- (5) De inhoudelijke bijdrage aan een breed toegankelijk symposium over de hooiwinning in de IJsseldelta als afsluiting van het onderzoeksproject.
- (6) De bovenstaande resultaten worden tevens als webmuseum "Van Oerbos tot Hooiland" gepresenteerd op www.HooiDelta.nl.
- (7) 2 gerestaureerde hooibergen.
- (8) Handleiding voor restauratie hooibergen.

Werkwijze

Van Oerbos tot Hooiland

Onderzoek naar de volgende onderdelen:

- Archeologie, paleoecologie en landschapsgeschiedenis vanaf de prehistorische tijd tot heden
- Historische ecologie en Natuur
- Sociale, economische en landbouwgeschiedenis,
- Cultuur / Oral history

De onderzoekers (zie hierna) bespreken op een drietal momenten hun tussen- en eindproducten met de hieronder genoemde Begeleidingsgroep.

Ook worden de producten via de website bekend gemaakt en worden geïnteresseerden uitgenodigd te reageren.

Uitvoerenden Van Oerbos tot Hooiland:

Prof. Dr. Ir. Theo Spek, Hoofd kenniscentrum Landschap, hoogleraar Rijksuniversiteit Groningen;

Drs. W. Coster, historicus:

Ing. A. Velsink, adviseur cultureel erfgoed.

Begeleidingsgroep (in voorbereiding)

Uitvoerenden Restauratie

Architectuur en Restauratie: De Velde Architecten: Henk de Velde, architect BNA, Kampen (www.develde.nl).

Bouwbedrijf Authentiekbouw, Nieuwleusen (www.authentiekbouw.nl).

Planning

Van Oerbos tot Hooiland

Een startoverleg met de Begeleidingsgroep in de medio 2017 Twee tussentijdse overlegbijeenkomsten in december 2017 en mei 2018 waarin de voortgang en tussentijdse resultaten van het project worden besproken.

Een overleg in de eindfase van het project oktober 2018 tussen opdrachtgever, begeleidingscommissie en projectteam en, waarbij de concept eindresultaten van het project worden gepresenteerd en besproken. Eind 2018 is dit projectdeel klaar.

Restauratie Hooibergen 11 en 12

Start medio 2017 – Oplevering eind 2017.

Adriaan Velsink, jan. 2017